AKADEMIA GÓRNICZO-HUTNICZA im. Stanisława Staszica w KRAKOWIE
OLIMPIADA „O DIAMENTOWY INDEKS AGH" 2022/2023 (XVI edycja)

CHEMIA - ETAP II

UWAGA: za każde zadanie można otrzymać maksymalnie 20 punktów

Obliczenia wykonaj z dokładnością do czterech cyfr znaczących

1. Pierwiastek chemiczny X tworzy wodorek o wzorze XH_3 oraz kilka tlenków, przy czym jeden z nich można wyrazić wzorem elementarnym X_2O_3. Energia jonizacji tego pierwiastka jest mniejsza od energii jonizacji fosforu, promień atomowy jest większy od promienia atomowego fosforu, a mniejszy od promienia atomowego antymonu.
   a) Podaj symbol i nazwę pierwiastka chemicznego X.
   b) Czy pomiędzy cząsteczkami XH_3 tworzą się wiązania wodorowe? Odpowiedź uzasadnij.
   c) Korzystając z teorii VSEPR określ liczbę przestrzenną, typ hybrydyzacji atomu centralnego oraz określ kształt cząsteczki XH_3. Czy cząsteczka XH_3 jest polarna? Odpowiedź uzasadnij.
   d) Zapisz w formie jonowej i uzgodnij równania reakcji tlenku X_2O_3 z wodnym roztworem zasady sodowej oraz kwasu solnego.

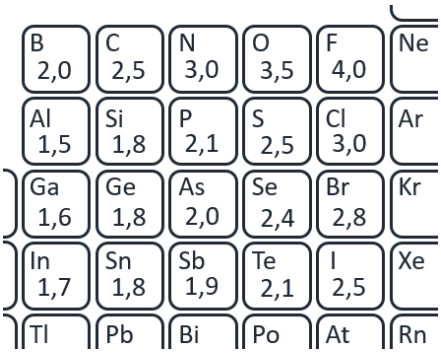

Rysunek 1. Elektroujemność (wg Paulinga) wybranych pierwiastków. Elektroujemność wodoru w tej skali wynosi 2,1.

2. Zaproponuj wzory **półstrukturalne** i nazwy wszystkich izomerów związków karbonylowych (bez uwzględniania enancjomerów) o wzorach:
   a) $C_5H_{10}O$
   b) C_8H_8O - zawierających pierścień benzenowy

   Aldehydy ulegają reakcji dysproporcjonowania w środowisku zasadowym do alkoholi i kwasów - reakcji Cannizzaro. Reakcji tej ulegają aldehydy nieposiadające atomu wodoru przy atomie węgla α (sąsiednim do grupy aldehydowej). Poniżej przedstawiono schemat opisanej reakcji.

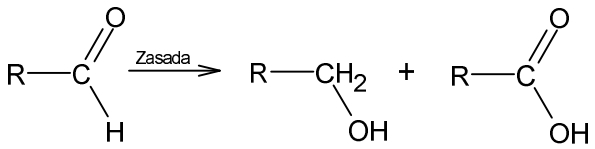

Rysunek 2. Schemat reakcji Cannizzaro.

Spośród związków zaproponowanych w punktach a) i b) wybierz te, które ulegają reakcji Cannizzaro i używając wzorów **półstrukturalnych** zapisz dla tych związków równania reakcji Cannizzaro.

3. Zmieszano 500,0 cm^3 wodnego roztworu alkoholu etylowego o stężeniu 75,00 %wag. oraz 215,0 cm^3 wody. Wiedząc, że gęstość wody wynosi 0,999 g/cm^3 oraz korzystając z danych podanych w zamieszczonej poniżej tabeli oblicz objętość uzyskanego roztworu.

Tabela 1. Gęstość (w g/cm^3) wodnych roztworów alkoholu etylowego w zależności od % wag. C_2H_5OH.

% wag.	45	50	55	60	65	70	75	80
gęstość	0,929	0,918	0,907	0,895	0,884	0,872	0,860	0,848

4. W środowisku zasadowym np. w roztworze NaOH fluorowce X, za wyjątkiem fluoru, ulegają reakcji dysproporcjonowania prowadzącej do powstania NaX i NaXO. Podobnej reakcji ulegają związki międzyhalogenowe typu YX, gdzie Y i X to F, Cl, Br lub I, a Y≠X. W reakcji tej powstają aniony X^- i YO^-. Do roztworu NaOH zawierającego nadmiar wodorotlenku dodano mieszaninę o masie 1,522 g zawierającą dwa związki międzyhalogenowe YX o wspólnym pierwiastku. Stosunek mas molowych anionów powstałych w wyniku reakcji wynosi: 1,000 : 2,254 : 4,031, a stosunek wagowy tychże anionów wynosi odpowiednio 1,000 : 3,381 : 10,08.
   a) Podaj skład chemiczny mieszaniny związków międzyhalogenowych oraz produktów jej reakcji z NaOH.
   b) Zapisz równania reakcji zachodzących pomiędzy składnikami mieszaniny a NaOH.
   c) Oblicz i podaj w procentach wagowych skład mieszaniny związków międzyhalogenowych.

5. Zbudowano ogniwo opisane schematem: $Pt|In^+,In^{3+}||Fe^{2+},Fe^{3+}|Pt$, w którym stężenia początkowe jonów wynosiły: $[In^+] = 0{,}076\ mol\cdot dm^{-3}$, $[In^{3+}] = 0{,}024\ mol\cdot dm^{-3}$, $[Fe^{3+}] = 0{,}050\ mol\cdot dm^{-3}$, $[Fe^{2+}] = 0{,}020\ mol\cdot dm^{-3}$, a objętości roztworów elektrolitów w przestrzeni katodowej oraz anodowej były równe i wynosiły po 1,500 dm^3. Ogniwo pracowało przez 1 godzinę, podczas której przepłynęło przez nie $6{,}022\cdot10^{21}$ elektronów.
   a) Zapisz równania reakcji przebiegających na katodzie i na anodzie w czasie pracy ogniwa.
   b) Oblicz stężenia jonów po 1 godzinie pobierania prądu z ogniwa.
   c) Wiedząc, że potencjał półogniwa można obliczyć z równania:

$$E = E^0 + \frac{0{,}059}{n} log \frac{[stężenie\ formy\ utlenionej]}{[stężenie\ formy\ zredukowanej]}$$

   gdzie n - ilość moli elektronów niezbędna do redukcji/utlenienia 1 mola jonów na elektrodzie, a E^0 to potencjał standardowy półogniwa, oblicz różnicę potencjałów (ΔE) ogniwa po pobraniu prądu.

   Potencjały standardowe półogniw wynoszą: $E^0(In^{3+}/In^+)$ = -0,443V, $E^0(Fe^{3+}/Fe^{2+})$ = 0,771V.

Masy molowe:

M_H = 1,008 g/mol
M_C = 12,01 g/mol
M_O = 16,00 g/mol
M_F = 19,00 g/mol
M_{Na} = 22,99 g/mol
M_{Cl} = 35,45 g/mol
M_{Br} = 79,90 g/mol
M_I = 126,9 g/mol